

« ביטחון האומה - בידי אזרחיה

זיוה פתיר,
מנכ"ל מכון התקנים הישראלי
סגנית נשיא ארגון התקינה הבין-לאומי ISO
י"ר הוועד המנהל הטכני של ISO

מערכת תקנים חדשה, שתאפשר למדינה ולארגונים למלא חובתם- לספק הגנה מרבית לציבור מפני האיומים החדשים.

ברצוני להבהיר כי תחום תקינה חדש זה, התקינה הביטחונית, אינו חופף לתקן הכולל לניהול ביטחון, המהווה צלע רביעית בתקני הניהול המהווים את מערכת הניהול הכולל לאיכות של ארגון (ניהול איכות, סביבה, בטיחות וביטחון). תקן זה, שנולד אף הוא מתוך המציאות הביטחונית המשתנה של תחילת המילניום השלישי, כבר קיים (התקן הישראלי ת"י 24001 מערכות ניהול חוסן ביטחוני והמשכיות - דרישות והנחיות לשימוש), והוא נדון בהרחבה בגיליון זה במאמרו של דן לנדא.

לעומת זאת, התקינה הביטחונית במובנה הרחב היא פעולה תשתיתית להטמעת ההיבט הביטחוני במערכת התקנים הקיימת (בכל מקום שיש לכך רלוונטיות), כך שביטחון האומה על מלוא משמעויותיו יהפוך ליסוד אינטגרטיבי של תשתית התקינה. כך, לדוגמה, מערכות מילוט מבניינים גבוהים יהפכו לחלק מתקני הבטיחה, הגנה מפני טרור-חלק מתקני תעבורה, מניעת פיצוץ חומרים מסוכנים-חלק מתקני תעבורה. ואלה הן רק דוגמאות אקראיות מתוך רשימה ארוכה של תקנים הזקוקים לחיזוק הביטחוני, ביניהם: מוצרי מזון, הרעלת מזון, מזרקים, כספים, הלבנת כספי טרור, אנרגיה גרעינית, בטיחות אש, מכולות, איכות מים ואוויר ועוד ועוד.

מטרתה המוצהרת של תקינה זו היא לפקוח את עיניהם של היצרנים והצרכנים לפוטנציאל הסיכון הביטחוני שקיים במוצר או בשירות, ולהבטיח את ההגנה המתאימה.

שילוב ההיבט הביטחוני בתוך התקנים הקיימים יכול לחשוף קונפליקטים בין דרישות התקן השונות. למשל, ההיבט הבטיחותי דורש סימון מכולה המובילה חומר מסוכן; ההיבט הביטחוני דורש הסוואה דווקא. חלק משילוב התקינה הביטחונית יקדש לעיסוק בקונפליקטים אלו ובפתרונם, וזו כמובן רק דוגמה למלאכת התקינה הביטחונית, הדורשת מומחיות, מקצועיות ואינטרדיסציפלינריות.

ההבנה ואולי אף ההתפכחות לגבי נחיצותה של תקינה ביטחונית הפכה לנחלת העולם כולו בנסיבות המצערות שמינינו. ואכן, ISO, ארגון שבו אני משמשת כסגן נשיא וכי"ר ההנהלה הטכנית, חרת על דגלו את ה-security כיעד אסטרטגי ראשון במעלה. חזונו של ISO הוא ליצור sustainable world (עולם בר-קיימא), המתבסס על איזון בין צורכי הדור הנוכחי, שרידותו הפיזית והרוחנית, לבין צורכי הדורות לעתיד לבוא. על בסיס תפיסה הוליסטית זו, הרואה לנגד עיניה את ההווה והעתיד, את היחיד והחברה, את האומה ואת הקהילה העולמית, רואה הארגון צורך בניסוח תקינה ביטחונית בין-לאומית שהיא מכשיר להבטחת שרידות מרבית של הדור הנוכחי והעולם כולו.

במסגרת תפקידי ב-ISO מוענקת לי הזדמנות כפולה - להיות בין המובילים בקביעת החזון וביישומו, ולחלוק עם הארגון מטען יוצא דופן של ידע וניסיון לאומי, בתוקף היותי נציגת מדינה שההתמודדות עם איומי טרור וביטחון לסוגיהם הם חלק משגרת קיומה.

לכן מצטרפים גם אפיונים לאומיים אחרים שלנו: יצירתיות, תעוזה וקדמה טכנולוגית, ומדיניות כלכלית מכוונת של השקעה בפיתוח טכנולוגיות ביטחוניות. לכן אין פלא אפוא שנתתי עדיפות לתיקן ביטחון האומה ב-ISO והקמתי ועדה אסטרטגית בנושאי ביטחון, הנקראת SAG-S (Strategic Advisory Group - Security). ועדה זו מטפלת

כדי שהציבור יוכל ליישם את אחריותו הגדלה והולכת על ביטחון האומה, חייבים לספק לו את התקינה המתאימה.

כאשר אנחנו מדברים היום על ביטחון (Security), אנו מדברים על משהו רחב הרבה יותר מביטחון צבאי או מדיני. אנחנו מדברים על מגוון האיומים על שלומם וביטחונם של הפרט: טרור, אסונות טבע, רעידות אדמה, שטפונות, סערות, מגפות, אסונות תחבורה, אסונות תעשייתיים ומתקפות וירטואליות באינטרנט הפוגעות בתקינות המערכת והמידע. ואם להשתמש בהגדרתו התמציתית של ארגון התקינה הבין-לאומי ISO - "ביטחון המדינה, הארגון והפרט והגנה כנגד איומים כמו פעילות פלילית, טרור ואסון טבע". האמריקנים היו הראשונים שהרחיבו את המונח ביטחון האומה - Homeland Security - וכללו בו פעילות פלילית וטרור, אך כאמור הגישה הבין-לאומית רחבה אף יותר.

על אף שמו הממלכתי, נושא ביטחון האומה כבר מזמן איננו טריטוריה בלעדית של המדינה. טשטוש הגבולות בין האזרחי לביטחוני, בין הציבורי לפרטי, בין הלאומי לסקטוריאלי - כבר התרחש מזמן. אסונות קולוסליים בשנים האחרונות - מה-11 בספטמבר ועד הצונאמי - המחישו את גודל חשיפת היחיד לאיומים (גם במשרד אזרחי בעת שלום, גם על החוף בנופש), את רוחב הטווח של איומים אלה (טרור מידי אדם, השתוללות איתני הטבע) ואת עומק השינוי שיש לעשות בתפיסת ההיערכות הביטחונית של המדינה, ארגוניה ואזרחיה.

השינוי העיקרי הנדרש הוא זניחת הגישה המיושנת של השלכת י הבנו כיחיד או כציבור על המדינה וזרועות הביטחון שלה, כמו הצבא, המשטרה, מכבי האש ושירותי החירום האחרים, ונקיטת גישה אקטיבית של לקיחת אחריות. שותפות הפרט והארגון באחריות הלאומית היתה מאז ומתמיד חלק מאושיות הדמוקרטיה. כך, לדוגמה, המדינה מחויבת לספק שירותי חירום במקרה של רעידת אדמה, אך הבונה והארגון מחויבים לדאוג להתקני בטיחות מתאימים. בעולם מרובה איומים כשלנו השתנו יחסי הכוחות בשותפות: אל התודעה הציבורית הולכת ומחלחלת ההבנה, כי המדינה אינה יכולה לספק ביטחון מושלם, ויש להגדיל את האחריות המוטלת על הציבור. ישראל כמדינה למודת איומים ביטחוניים הקדימה את העולם המערבי כולו בהשגת תובנות אלה וביישומו. אין בארץ מוסד אשר יערער על חובתו לדאוג לאבטחת המרחב שבו הוא פועל בטענה שזה תפקיד הצבא, אין בעל מסעדה שיערער על חובתו להציב מאבטח בכניסה, אין הורה שיערער על חובתו להשתתף בליווי טיול בית ספר וכדומה.

בחיבור הזה בין אחריות המדינה לאחריות הארגון והפרט נמצאת, כמו תמיד - התקינה. תפקידה של התקינה הוא לסרטט עבור הארגונים את חובתם ואת הדרכים שבאמצעותן יוכלו ליישם את אחריותם הביטחונית, בעוד המדינה, שוב הודות לתקינה, יכולה לשאת באחריות-על (לוודא שהתקינה מיושמת ושהארגונים ממלאים את חובתם כהלכה).

התפתחותו והתרחבותו של תחום ביטחון האומה מחייבת אפוא יצירת

מכון התקינה הישראלי

כטחון וזאמה

בסוגיות מרכזיות הנוגעות לחוסנה הביטחוני של החברה, והיא מרכזת ומנחה את כל ועדות התקינה בארגון בנושא הכלה של דרישות ביטחון בתקנים השונים, מתחומי מזון ועד תעבורה. בראש הוועדה עומד האחראי על התקינה ב-NIST, סגן נשיא ב-ISO והמקביל לי בענייני מדיניות, מי שהיה סגן נשיא לוסנט ויו"ר מכון התקנים האמריקני. ועדה זו היא כיום מהחשובות והפעילות בוועדות התקינה. בכל קבוצות העבודה בנושא יש ייצוג ישראלי, ולרבים מהנציגים הישראליים יש תפקידים מובילים, כמו ראשות קבוצה או עריכת תקנים. כדאי לציין את תרומתו של ד"ר אבי גינזבורג (נציג ישראל מרפא"ל), שמאמרו מופיע בביטאון זה.

במקביל פועל מכון התקנים הישראלי עצמו בתחום זה מול ארגונים עמיתים, כמו מכון התקנים האמריקני ANSI או האגודה האמריקנית לבדיקות ולחומרים ASTM International.

בנושאי ביטחון יש ל"בין-לאומיות" משמעות נוספת. אחד הלקחים שנלמדו מאירועי הטרור ומאסונות הטבע של השנים האחרונות הוא, שהם אינם מכירים בגבולות לאומיים, ולכן התחדד שוב הצורך בשיתוף פעולה של הקהילה הבין-לאומית. כך, למשל, המאמצים להנהגת שיטת זיהוי לפענוח ממוחשב (machine-readable travel documents) עשויים להיות יעילים רק אם כל מדינות העולם יאמצו תקן זהה למסמכים אלו. במסגרת יוזמת תקינה בין-לאומית אחרת פועלת ועדה להכין סדרת תקנים שמטרתם חיזוק ההגנה על שרשרת הספקה, שלאורכן נעשה שימוש משולב באמצעי תעבורה מסוגים שונים.

לאחר שהובהרה חשיבותה האוניברסלית והערכית של התקינה הביטחונית הבין-לאומית, יש להבין את גודל ההזדמנות העסקית הטמונה בה למדינת ישראל. מעמדנו הנוכחי בארגון התקינה הבין-לאומי מחד, והמוניטין הגדול שלנו בנושא ביטחון מאידך (שניתן לומר, ולא לתפארת המליצה, כי נרכש בדם), מספקים לנו הזדמנות להוביל את התקינה הבין-לאומית. עבור מדינת ישראל ועבור התעשייה והייצור במשך זו הזדמנות עסקית. מעורבות בתקינה תוביל לביסוס עליונותם של הידע והמוצרים הישראליים. לכן משקיעים אנשי מכון התקנים הישראלי מאמצים כה רבים בטיפוח ובעידוד הנוכחות והמעורבות הישראלית בוועדות הביטחוניות של ISO. זאת כמובן מבלי לזנוח את תפקידנו הלאומי בישראל כגשר בין החברה האזרחית לביטחון המדינה. פעילות התקינה בתחום זה ערנית ואינטנסיבית במיוחד. אנו מפעילים "ועדות מראה" לוועדות הבין-לאומיות (ביומטריה, ביטחון מים וניהול מערכת אספקה), כמו גם ועדות נוספות, מעבדות בדיקה למתקני ביטחון כמו מערכות מילוט ומרחבים מוגנים, וכמובן עוסקים בהטמעת מערכות ניהול ביטחון בארגונים.

אני מצפה לשיתוף פעולה בעתיד גם של הקהילה הביטחונית-הצבא, המשטרה ושירותי החירום השונים. יחד עם המכון, התעשייה וציבור הצרכנים נוכל לפתח מערכת תקינה סמכותית ומספקת בתחום הביטחון.

ביטאון זה מוקדש לפעילות המתקיימת בישראל בתחום ביטחון האומה (Homeland Security), ומתאר את המאמצים שמשקיע מכון התקנים הישראלי בתחום זה הן בהובלת התקינה הבין-לאומית והן בדאגה לציבור בישראל. התקינה הביטחונית חיונית לקיומנו ומאפשרת לנו להפוך איום קיומי להזדמנות עסקית. אני מקווה שבעקבות ביטאון זה יצטרפו אלינו במאמצינו נציגים רבים וטובים נוספים מהתעשייה, מהמגזר הביטחוני ומכל שדרות העשייה הכלכלית והחברתית בישראל.